

Cerrahi Hemşirelerinin Bakım Verici Rollerine ve Etik Konulara İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Tanımlayıcı Çalışma

Investigation of Surgical Nurses' Attitudes Towards Caregiver Roles and Ethical Issues: A Descriptive Study

 Elif GEZGİNCİ^a, Melike KIZILKAYA^b, Sonay GÖKTAŞ^a

^aSağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği ABD, İstanbul, Türkiye

^bSağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu Araştırma, cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ve etik konulara ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla yapıldı. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı ve ilişkili araştırma türünde bu çalışmanın örneklemini İstanbul'daki 2 eğitim ve araştırma hastanesinin cerrahi servislerinde çalışan 210 hemşire oluşturdu. Veriler, kişisel bilgi formu, Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Hemşirelik Bakımında Etik Tutum Ölçeği ile toplandı. **Bulgular:** Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puan ortalaması 65,10±11,45, hemşirelik bakımında etik tutum toplam puan ortalaması ise 152,40±14,90 olarak saptandı. Hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı ile bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel açıdan anlamlı bulundu ($F=30,106$; $R^2=0,122$, $p=0,001$). Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanı ile hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasında pozitif zayıf yönde anlamlı ilişki olduğu saptandı ($r=0,356$, $p<0,001$). Kadınların hemşirelik bakımındaki etik tutum toplam puanları ($t=2,399$, $p=0,017$) ve bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanları ($t=2,696$, $p=0,008$) erkeklerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulundu. **Sonuç:** Çalışmada, cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve hemşirelik bakımındaki etik tutumlarının olumlu yönde olduğu belirlendi. Etik tutumu yüksek olan hemşirelerin, bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görüldü. Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının ve etik tutumlarının iyileştirilmesi için çalışma ortamı koşullarının iyileştirilmesi ve hizmet içi eğitimlerin planlanması önerilmektedir.

ABSTRACT Objective: This study aimed to investigate surgical nurses' attitudes towards caregiver roles and ethical issues. **Material and Methods:** The sample of this descriptive study consisted of 210 nurses working in the surgical wards of 2 training and research hospitals in İstanbul. Data were collected with personal information form, Attitude Scale for Nurses in Caregiving Roles and Ethical Attitude Scale for Nursing Care. **Results:** The mean total score of nurses' attitude in caregiving roles was 65.10±11.45, and the mean total score of ethical attitude in nursing care was 152.40±14.90. The regression analysis performed to determine the cause and effect relationship between the total score of ethical attitudes in nursing care and the total score of attitudes towards caregiver roles was found to be statistically significant ($F=30.106$; $R^2=0.122$, $p=0.001$). A positive and weakly significant correlation was found between the total score of nurses' attitudes towards caregiver roles and the total score of ethical attitudes in nursing care ($r=0.356$, $p<0.001$). The total scores of women's ethical attitudes in nursing care ($t=2.399$, $p=0.017$) and attitudes towards caregiver roles ($t=2.696$, $p=0.008$) were found to be significantly higher than the scores of men. **Conclusion:** As a result of this study, the surgical nurses' attitudes towards caregiver roles and ethical attitudes in nursing care were determined to be positive. Nurses with a high ethical attitude were observed to be more positive their attitudes towards caregiver roles. To improve nurses' attitudes towards caregiver roles and ethical attitudes, it is recommended to improve to work conditions and plan in-service trainings.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi; etik; hemşirelik; hemşirelik bakımı; tutum

Keywords: Surgery; ethics; nursing; nursing care; attitude

Hemşirelerin sahip olduğu mesleki bilgi ve değerler bütünü, hasta bireye bakım verirken bakımın kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir.¹ Hastalara ka-

liteli ve bütüncül bakım vermek, hemşirelik disiplininin merkezinde yer alır ve hastaların aldıkları bakımdan memnun kalmalarını sağlamaktadır.² Hemşire-

Correspondence: Elif GEZGİNCİ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği ABD, İstanbul, Türkiye

E-mail: el_gez@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 09 Nov 2022

Received in revised form: 09 May 2023

Accepted: 16 Jun 2023

Available online: 03 Jul 2023

2146-8893 / Copyright © 2023 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

liğin vazgeçilmez rollerinden biri olarak bakım verici rol, bireye yönelik bakım planının hazırlanmasını, bireyin sosyal ve duygusal iyilik hâlinin yeniden kazandırılmasını içermektedir. Hemşirenin çağdaş rolleri arasında yer alan bakım verici rolün, mesleki otonominin kazandırılmasında önemi büyüktür.³

Hemşireler kaliteli hemşirelik bakımı verebilmek için mesleki profesyonelliklerinin farkında olmalıdır.⁴ Hemşireler profesyonel hemşirelik değerlerinin bilincinde olduklarında güvenilir ve etik bakım standartlarını sağlayıp kaliteli bakım verebilmektedir.⁵ Hemşirelerin bakım verici rollerine yönelik davranışlarının değerlendirilmesi ile birlikte hasta haklarına saygılı olmayı gerektiren danışmanlık rolleri, öz bakım kaliteleri, tedavi sürecindeki rollerini yerine getirip getirememeleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.^{6,7}

Profesyonel bir meslek grubunun önemli ölçütlerinden biri nitelikli ve donanımlı bir eğitim almak diğeri ise mesleki etik ilkelere sahip olmaktır. Hemşirelik mesleği için sahip olunması gereken etik ilkeler; yarar sağlamak-zarar vermemek, adalet ve eşitlik, bireye saygı/özerklik, mahremiyet hakkına saygı ve sır saklamaktır. Hemşirelik mesleğinin profesyonellik düzeyinin ve bakım kalitesinin artması, bu ilkelere sahip olunması ile gerçekleşmektedir.⁸⁻¹⁰

Hemşirelik bakımındaki kalitenin artması, bireyin bakım ihtiyaçlarının etik ilkeler doğrultusunda sağlanması ile mümkün olabilmektedir.^{3,5} Literatür incelendiğinde, hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ile etik tutumlarını birlikte inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.^{3,7,11,12} Bu yüzden mevcut çalışmada, cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve bakımdaki etik tutumlarının incelenmesi amaçlandı.

ARAŞTIRMA SORULARI

1. Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları nasıldır?
2. Cerrahi hemşirelerinin etik tutumları nasıldır?
3. Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine yönelik tutumları ile etik tutumları arasında ilişki var mıdır?

4. Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ve etik konulara ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMA TÜRÜ VE ÖRNEKLEM

Araştırma, cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ve etik konulara ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla yapılan ilişki arayıcı ve tanımlayıcı nitelikte bir çalışmadır. Çalışma evrenini Aralık 2021-Nisan 2022 tarihleri arasında İstanbul'daki 2 eğitim ve araştırma hastanesinin cerrahi servislerinde çalışan 299 hemşire oluşturdu ve örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Çalışmanın örneklemini ise aynı tarihler arasında belirtilen hastanelerde araştırmaya katılmayı kabul eden 210 hemşire oluşturdu (katılım oranı: %70,23).

Araştırmaya dâhil edilme kriterleri;

- En az 6 ay süre ile cerrahi servisinde çalışmak,
- Hemşire olmak,
- Araştırmaya katılmayı kabul etmek,
- Anket formunu eksiksiz doldurmaktır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin toplanmasında; tanıtıcı özellikler bilgi formu, Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Hemşirelik Bakımında Etik Tutum Ölçeği kullanıldı. Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra yazılı ve sözlü onamları alındı ve veriler katılımcılar ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplandı. Anket formu katılımcıların çalıştığı cerrahi servislerde ortalama 15 dk'da toplandı.

Tanıtıcı Özellikler Bilgi Formu

Araştırmacıların literatür doğrultusunda hazırladıkları bu formda yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleğe giriş nedeni, çalışılan toplam süre, çalışılan cerrahi birim, çalışma ortamından memnuniyet ve etik konulu eğitim alma durumu gibi toplam 9 soru bulunmaktadır.^{9,11}

Hemşirelerin Bakım Verici Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği

Koçak ve ark. hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla bu ölçeği ge-

liştirmiştir. Toplam 16 maddeden oluşan 5'li Likert tipindeki ölçek, "hastanın öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum", "hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum" ve "hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum" olmak üzere 3 alt ölçek içermektedir. Ölçeğin maddeleri 1-5 puan arasındadır. Ölçeğin alınabilecek en düşük puanı 16, en yüksek puanı ise 80 puandır. Ölçeğin "hastanın öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum" alt ölçeğinden alınan puan aralığı 7-35 puan, "hemşirenin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum" alt ölçeğinden alınan puan aralığı 4-20 puan, "hemşirenin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum" alt ölçeğinden alınan puan aralığı ise 5-25 puandır. Ölçekten alınan toplam puan ve alt ölçek puanı arttıkça hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu, puan azaldıkça ise tutumlarının olumsuz yönde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ölçeğin tüm maddeleri için Cronbach alfa değeri 0,91 olarak hesaplanmıştır.⁷ Araştırmada ölçeğin bakım verici rollere ilişkin Cronbach alfa değeri 0,97 bulundu.

Hemşirelik Bakımında Etik Tutum Ölçeği

Bu ölçek, Özçiftçi tarafından hemşirelerin etik tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Tek boyutlu 5'li Likert tipindeki ölçekte 34 soru bulunmaktadır. Ölçeğin alınabilecek en düşük puanı 34, en yüksek puanı 170'dir. Ölçekten alınacak toplam puanın yüksek olması olumlu etik tutumu, toplam puanın düşük olması olumsuz etik tutumu yansıtmaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında, Cronbach alfa değeri 0,96 bulunmuştur.⁹ Araştırmada Cronbach alfa değeri 0,96 bulundu.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma sonuçlarının yalnızca araştırmanın yürütüldüğü hastanelerde çalışan hemşire grubuna genellenebilir olması bir sınırlılıktır.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma verileri SPSS 22.0 (IBM Statistical Packages for the Social Sciences-Corp.; Armonk, NY, USA) paket programı ile değerlendirildi. Çalışmadaki hemşirelerin tanıtıcı özelliklerinin araştırılmasında

frekans ve yüzde analizlerinden, ölçeğin incelenmesinde ortalama ve standart sapma istatistiklerinden faydalanıldı. Araştırmada değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek için kurtosis (basıklık) ve skewness (çarpıklık) değerlerine bakıldı. Araştırmada elde edilen değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğu görüldü. Veri analizinde parametrik yöntemlere başvuruldu. Hemşirelerin ölçek değerlerini belirleyen maddeler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon testi ve lineer regresyon analizi ile incelendi. Hemşirelerin açıklayıcı niteliklerine özgü ölçek değerlerindeki farklılaşmaların araştırılmasında ise t-testi, "post hoc" (Tukey, least significance difference) incelemeleri ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan (tarih: 5 Kasım 2021, no: 33/10) ve çalışmanın yürütüldüğü hastanelerden kurum izinleri alındı. Ayrıca katılımcılardan yazılı ve sözlü onam alındı ve araştırma gönüllülük esasına dayalı olarak yürütüldü. Ölçekleri kullanabilmek için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan araştırmacılardan izin alındı. Araştırmanın planlanması ve yazımı bilimsel yayın etiğine ve Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun şekilde gerçekleşti.

BULGULAR

Araştırmada cerrahi hemşirelerinin %51'inin 25-30 yaş aralığında, %64,3'ünün kadın, %71,9'unun bekâr, %67,1'inin lisans mezunu olduğu ve %51,4'ünün 1-5 yıl arası çalıştığı saptandı. Hemşirelerin %48,1'i mesleğe giriş nedeninin iş imkânı olduğu, %43,8'inin cerrahi servisinde çalıştığı, %46,2'sinin çalıştığı ortamdan memnun olduğu ve %74,8'inin daha önce etik konulu eğitim aldığı görüldü (Tablo 1).

Hemşirelerin etik tutum toplam puan ortalaması 152,40±14,90 (minimum=102, maksimum=170), bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puan ortalaması 65,10±11,45 (minimum=16, maksimum=80), öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum alt boyut puan ortalaması 28,59±5,40 (minimum=7, maksimum=35), bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum alt boyut puan ortalaması 16,57±2,99 (minimum=4; maksimum=20), hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri

TABLO 1: Cerrahi hemşirelerinin tanıtıcı özellikleri (n=210).

Özellikler	n	%
Yaş (yıl)		
25 ve altı	61	29,0
25-30	107	51,0
30 üzeri	42	20,0
Cinsiyet		
Kadın	135	64,3
Erkek	75	35,7
Medeni durum		
Evlü	59	28,1
Bekâr	151	71,9
Eğitim durumu		
Lise	27	12,9
Üniversite	141	67,1
Lisansüstü	42	20,0
Çalışma süresi (yıl)		
0-1	36	17,1
1-5	108	51,4
5-10	42	20,0
10 ve üzeri	24	11,4
Mesleğe giriş nedeni		
İş imkânı	101	48,1
İlgi	51	24,3
Aile isteği	37	17,6
İdeal meslek	8	3,8
Sınav puanına göre tercih	13	6,2
Çalışılan cerrahi birim		
Servis	92	43,8
Yoğun bakım	59	28,1
Ameliyathane	59	28,1
Çalışılan ortam memnuniyeti		
Memnunum	97	46,2
Kısmen memnunum	74	35,2
Memnun değilim	39	18,6
Daha önce etik konulu eğitim alma durumu		
Evet	157	74,8
Hayır	53	25,2

tutum alt boyut puan ortalaması 19,93±3,65 (minimum=5; maksimum=25) olarak saptandı.

Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ve etik tutum puanlarının tanıtıcı özelliklerine göre farklılaşma durumu **Tablo 2**'de gösterilmektedir. Kadınların bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanları ve hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanları, erkeklerden anlamlı ölçüde fazla bulundu (sırasıyla p=0,008, p=0,017). Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanları, eğitim du-

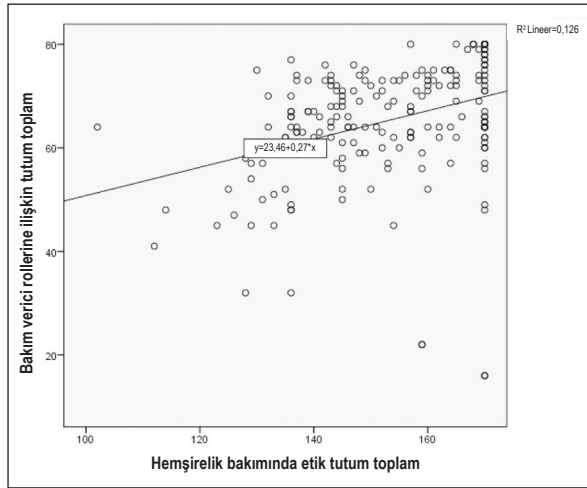
rumundan anlamlı ölçüde etkilenmektedir (p=0,038). Bunun nedeni lisansüstü mezunlarının bakım verici rollerine yönelik tutum toplam puanlarının üniversite mezunu olanlardan daha yüksek olmasıdır (p<0,05). Hemşirelerin, hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanları çalışılan birime göre anlamlı düzeyde değişmektedir (p=0,014). Değişikliğin nedeni servise ve ameliyathanede çalışan hemşirelerin hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanlarının yoğun bakımda çalışan hemşirelerden yüksek olmasıdır (p<0,05). Hemşirelerin, hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanları çalışılan ortamdan memnuniyetine göre yüksek ölçüde farklılık oluşturmaktadır (p<0,001). Farklılığın nedeni çalıştıkları ortamdan memnun olan hemşirelerin hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanlarının kısmen memnun olan ve memnun olmayan hemşirelerden yüksek olmasıdır (p<0,05). Daha önce etik konulu eğitim alan hemşirelerin, hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanları ve bakım verici rollerine ilişkin toplam puanlarının eğitim almayanlardan yüksek olduğu görüldü (p=0,012, p=0,010, sırasıyla) (**Tablo 2**).

Tablo 3'te hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ve etik tutumları yer almaktadır. Hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı ile bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanı arasındaki sebep sonuç bağlantısını incelemek üzere uygulanan regresyon analizi anlamlı bulundu (F=30,106; p<0,001) (**Şekil 1**). Bakım verici rollerine ilişkin tutum düzeyindeki toplam değişim %12,2 oranında hemşirelik bakımında etik tutum tarafından açıklanmaktadır (R²=0,122). Hemşirelerin etik tutumları bakım verici rollerine ilişkin tutum düzeylerini artırmaktadır (β=0,273). Hemşirelerin etik tutum toplam puanı ile öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum puanı, bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum puanı ve hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutum puanı arasındaki bağlantıyı incelemek amacıyla yapılan regresyon analizleri anlamlı bulundu (p<0,001) (**Şekil 2**, **Şekil 3**, **Şekil 4**). Hemşirelerin etik tutumları, öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum düzeyini (β=0,115), bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum düzeyini (β=0,071) ve hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutum düzeyini artırmaktadır (β=0,087) (**Tablo 3**).

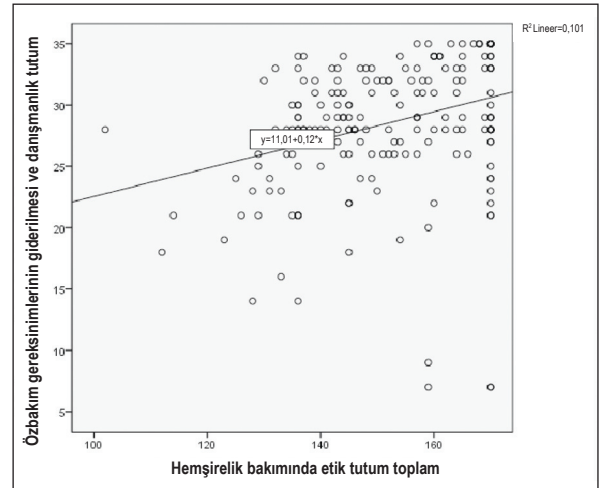
TABLO 2: Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ve etik tutum puanlarının tanıtıcı özelliklere göre farklılaşma durumu (n=210).

Tanıtıcı özellikler	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam $\bar{X}\pm SS$	Bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam $\bar{X}\pm SS$	Öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum $\bar{X}\pm SS$	Bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum $\bar{X}\pm SS$	Hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutum $\bar{X}\pm SS$
Yaş (yıl)					
25 ve altı	154,02±15,96	64,36±13,62	28,28±6,66	16,54±3,48	19,54±4,05
25-30	151,68±15,39	65,29±11,08	28,77±5,08	16,52±2,89	20,00±3,65
30 üzeri	151,90±11,87	65,67±8,81	28,60±4,08	16,74±2,52	20,33±2,99
F	0,504	0,192	0,157	0,081	0,621
p değeri	0,605	0,826	0,855	0,922	0,539
Cinsiyet					
Kadın	154,22±14,52	66,66±10,65	29,27±5,08	16,99±2,77	20,41±3,43
Erkek	149,13±15,11	62,28±12,34	27,37±5,78	15,83±3,24	19,08±3,89
t değeri	2,399	2,696	2,464	2,731	2,559
p değeri	0,017*	0,008*	0,015*	0,007*	0,011*
Medeni durum					
Evlü	153,90±13,61	66,08±8,59	29,22±3,92	16,59±2,36	20,27±2,86
Bekâr	151,82±15,37	64,71±12,39	28,34±5,87	16,56±3,21	19,80±3,91
t değeri	0,908	0,782	1,057	0,066	0,838
p değeri	0,365	0,435	0,212	0,948	0,403
Eğitim durumu					
Lise	151,74±17,42	67,11±10,88	29,48±5,51	17,04±2,46	20,59±3,61
Üniversite	151,35±14,76	63,71±12,15	27,85±5,64	16,33±3,23	19,53±3,83
Lisansüstü	156,36±13,24	68,45±8,23	30,50±3,81	17,10±2,32	20,86±2,82
F	1,870	3,332	4,458	1,451	2,682
p değeri	0,157	0,038*	0,013*	0,237	0,071
Post hoc		3>2 (p<0,05)	3>2 (p<0,05)		
Çalışma süresi (yıl)					
0-1	153,50±14,66	65,14±11,30	28,78±5,38	16,33±2,99	20,03±3,43
1-5	153,70±14,81	65,24±12,69	28,61±5,94	16,69±3,28	19,94±3,99
5-10	148,79±14,64	64,31±9,02	28,36±4,34	16,45±2,38	19,50±3,21
10 ve üzeri	151,25±15,90	65,75±10,03	28,62±4,83	16,58±2,68	20,54±3,18
F	1,216	0,097	0,041	0,157	0,424
p değeri	0,305	0,962	0,989	0,925	0,736
Mesleğe giriş nedeni					
İş imkânı	152,84±14,52	65,46±11,59	28,98±5,50	16,57±2,99	19,90±3,60
İlgi	154,35±14,28	64,31±13,97	28,10±6,22	16,24±3,66	19,98±4,60
Aile isteği	150,35±16,31	65,84±9,48	28,89±4,46	16,84±2,58	20,11±3,04
İdeal meslek	151,25±22,24	65,25±4,92	28,00±3,62	17,25±1,91	20,00±1,85
Yetersiz sınav puanı	147,92±10,94	63,15±7,43	27,00±4,62	16,69±1,60	19,46±2,37
F	0,718	0,214	0,567	0,338	0,079
p değeri	0,581	0,930	0,687	0,852	0,989
Çalışılan birim					
Servis	154,79±14,79	65,98±12,22	29,13±5,72	16,77±3,14	20,08±3,92
Yoğun bakım	147,71±14,17	65,54±9,45	28,85±4,32	16,56±2,56	20,14±3,22
Ameliyathane	153,37±14,94	63,27±11,98	27,49±5,77	16,27±3,16	19,51±3,63
F	4,371	1,069	1,761	0,502	0,559
p değeri	0,014*	0,345	0,174	0,606	0,573
Post hoc	1>2, 3>2 (p<0,05)				
Çalışılan ortam memnuniyeti					
Memnunum	156,58±13,87	66,77±11,24	29,43±5,15	16,82±3,04	20,52±3,54
Kısmen Memnunum	150,12±13,52	63,95±10,89	28,01±5,39	16,45±2,79	19,49±3,49
Memnun değilim	146,36±17,08	63,10±12,63	27,59±5,84	16,18±3,24	19,33±4,07
F	8,446	2,026	2,301	0,746	2,346
p değeri	<0,001*	0,134	0,103	0,475	0,098
Post hoc	1>2, 1>3 (p<0,05)				
Daha önce etik konulu eğitim alma durumu					
Evet	154,13±13,55	66,46±10,26	29,18±4,94	16,93±2,75	20,35±3,27
Hayır	147,30±17,49	61,04±13,72	26,83±6,31	15,51±3,41	18,70±4,40
t değeri	2,936	3,043	2,789	3,049	2,900
p değeri	0,012*	0,010*	0,006*	0,003*	0,014*

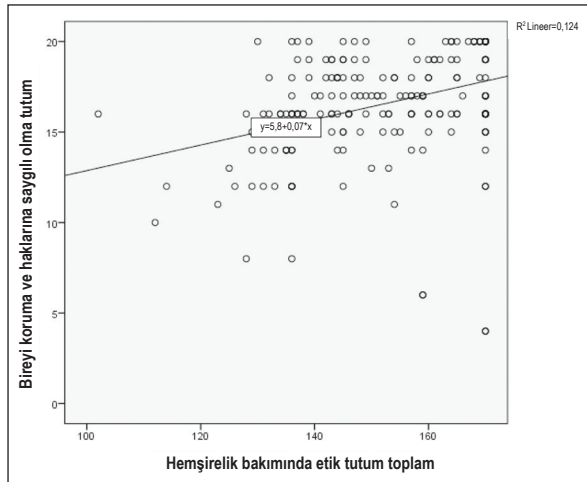
T: Bağımsız örneklem t-testi; F: Tek yönlü varyans analizi testi; *p<0,05; SS: Standart sapma.

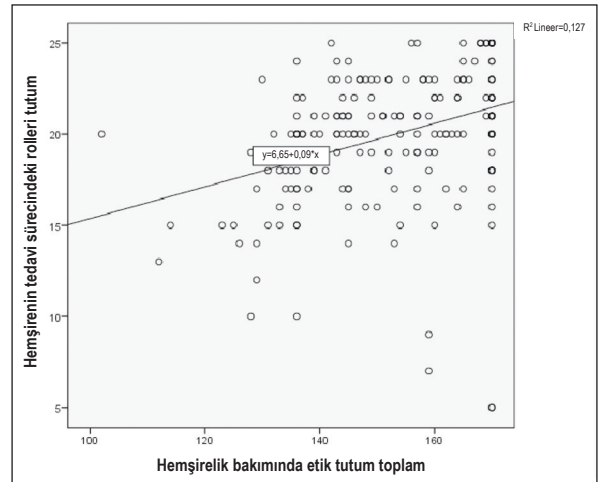
ŞEKİL 1: Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam ve hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasındaki regresyon analizi saçılım grafiği.

ŞEKİL 2: Öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve hemşirenin danışmanlık rolüne ilişkin tutum toplam ve hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasındaki regresyon analizi saçılım grafiği.

ŞEKİL 3: Hemşirelerin bireyi koruma ve haklarına saygılı olma rolüne ilişkin tutum toplam ve hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasındaki regresyon analizi saçılım grafiği.

ŞEKİL 4: Hemşirelerin tedavi sürecindeki rolüne ilişkin tutum toplam ve hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasındaki regresyon analizi saçılım grafiği.

TABLO 3: Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ve etik tutumları (n=210).

Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ölçeği	Hemşirelik bakımında etik tutum ölçeği	β	t değeri	p değeri	F	Model (p)	R ²
Bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam	Sabit	23,462	3,077	0,002*	30,106	<0,001*	0,122
	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam	0,273	5,487	<0,001*			
Öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum	Sabit	11,005	3,017	0,003*	23,455	<0,001*	0,097
	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam	0,115	4,843	<0,001*			
Bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum	Sabit	5,804	2,909	0,004*	29,405	<0,001*	0,120
	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam	0,071	5,423	<0,001*			
Hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutum	Sabit	6,652	2,737	0,007*	30,146	<0,001*	0,122
	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam	0,087	5,491	<0,001*			

Lineer regresyon analizi, *p<0,05.

TABLO 4: Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ve etik tutum puanları arasındaki korelasyon analizi (n=210).

	Hemşirelik bakımında etik tutum toplam puan	
Bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puan	r değeri	0,356
	p değeri	<0,001*
Öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutum puan	r değeri	0,318
	p değeri	<0,001*
Bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutum puan	r değeri	0,352
	p değeri	<0,001*
Hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutum puan	r değeri	0,356
	p değeri	<0,001*

r: Pearson korelasyon katsayısı, *p<0,05.

Hemşirelerin bakım verici rollerine yönelik tutum ve etik tutum puanları arasındaki korelasyon analizi **Tablo 4**'te gösterilmektedir. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanı ile hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanı arasında pozitif doğrultuda zayıf nitelikte bağlantı saptandı ($r=0,356$, $p<0,001$). Hemşirelerin öz bakım gereksinimlerinin giderilmesi ve danışmanlık tutumu ($r=0,318$, $p<0,001$), bireyi koruma ve haklarına saygılı olma tutumu ($r=0,352$, $p<0,001$), hemşirenin tedavi sürecindeki rolleri tutumu ($r=0,356$, $p<0,001$) ile hemşirelik bakımında etik tutumları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde korelasyon bulundu (**Tablo 4**).

TARTIŞMA

Profesyonel hemşirelerin kaliteli ve etkili bakım verebilmeleri için mesleki değerlerinin farkında olmaları ve yeterli bilgi, beceriye sahip olmaları gerekmektedir.¹³ Hemşireler bakım verici rollerini yerine getirirken çeşitli etik sorunlarla karşılaşabilmektedir. Hemşirelerin doğru ve güvenilir bakımı vererek hasta esenliğini ve güvenliğini sağlamak için etik bilgiye ve tutuma sahip olması gerekmektedir.¹⁴

Bu çalışmada, cerrahi hemşirelerinin hemşirelik bakımında bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanı $65,10\pm 11,45$ olarak bulundu. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 80 olduğu göz önüne alındığında hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının iyi düzeyde olduğu düşünülmektedir. Literatürdeki diğer çalışmalarda da hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu belirtilmiştir.^{3,12,15} Bu çalışmada, cerrahi servis hemşirelerinin etik tutum toplam puan or-

talaması en yüksek 170 puan üzerinden $152,40\pm 14,90$ bulunarak etik tutumlarının iyi düzeyde olduğu düşünülmektedir. Kahrıman ve Yeşilçiçek Çalık'ın çalışmasında, hemşirelerin etik duyarlılıklarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.¹⁶ Asare ve ark.nın çalışma bulguları da hemşirelerin meslek etiğine yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir.¹⁷ Temiz ve ark.nın çalışmasında ise cerrahi hemşirelerinin orta düzeyde etik tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.¹⁸ Çalışma sonuçlarımız literatür ile uyumlu olup, cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve etik tutumlarının olumlu yönde olduğunu, etik ilkelere bağlı hemşirelik bakımı verdiklerini ve bireyselleştirilmiş bakımı ön planda tuttuklarını göstermektedir.

Çalışmaya katılan hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve etik tutumları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kadın hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve etik tutumlarının erkeklerden anlamlı ölçüde yüksek olduğu görüldü. Literatür incelendiğinde çalışma bulguları, Yılmaz ve ark.nın çalışmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir.³ Gürdoğan ve ark.nın çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden yüksek etik farkındalığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹ Bulut ve ark.nın çalışmasında, hemşirelerin cinsiyetlerine göre bakım verici rollerine ilişkin tutumları puan ortalamaları kıyaslandığında kadınların erkeklerden yüksek puana sahip olduğu saptanmıştır.²⁰ Kul'un çalışmasında da kadın hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının, erkek hemşirelerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.²¹ Bu araştırma bulgularının aksine Kahrıman ve Ceyhan'ın ça-

lışmasında, hemşirelerin bakım verici rolüne ilişkin tutum puan ortalamaları incelendiğinde kadın ve erkek hemşireler arasında anlamlı değişiklik görülmemiştir.²² Bu araştırma bulguları, toplumumuzda kadın hemşirelerin bakım verici rolleri daha çok benimsediklerini ve etik konulara ilişkin tutumlarının daha iyi olduğunu göstermektedir.^{3,19,20,21}

Çalışmada hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanları eğitim durumundan önemli ölçüde etkilenmektedir. Lisansüstü mezunlarının bakım verici rollerine ilişkin tutum toplam puanları diğerlerine oranla daha yüksektir. Literatür incelendiğinde Yılmaz ve ark. ile Altınbaş ve Der-ya'nın çalışma bulguları, hemşirelerin eğitim durumları ile bakım verici rollerine yönelik davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir.^{3,12} Akçoban ve Güngör'ün çalışma bulguları, lisansüstü hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının lisans hemşirelerinin tutumlarından anlamlı ölçüde daha yüksek bulunduğunu göstermektedir.²³ Eğitim düzeyinin artması ile kazanılan mesleki profesyonellik pozitif tutum oluşturmada etkili olarak hemşirelikte bakım verici role ilişkin tutumun olumlu yönde artmasına olanak sağlamaktadır.²⁴

Çalışma ortamından memnun olan hemşirelerin, hemşirelik bakımında etik tutum toplam puanları kısmen memnun olan ve memnun olmayan hemşirelerden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, çalışma ortamından memnun olan hemşirelerin etik tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir. Arslan ve ark.nın çalışmasında, hemşirelerin çalıştıkları ortam, yaşam kaliteleri ve etik hassasiyetleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüş, hemşireliğin etik açıdan hemşirelerin kendini iyi hissettiği ortamlarda uygulanmayı hak eden bir meslek olduğu ifade edilmiştir.²⁵ Literatürde elde edilen bulgular çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Cerrahi servisler çalışma ortamında birçok risk faktörü bulundurmaktadır. Sirkülasyon fazlalığı ve artan bakım yükü cerrahi servis hemşirelerinin motivasyonlarının ve iş doyumlarının azalmasına neden olmaktadır.²⁶ Hemşirelerin çalışma ortamından memnuniyeti iş kalitesi ve doyum, yaşam kalitesi, fiziksel ve ruhsal sağlık algılarını dolayısıyla da etik tutumlarını etkileyebilmektedir.

Çalışma sonuçları, daha önce etik konulu eğitim alan hemşirelerin bakım verici rollerine ve etik konulara ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum, etik eğitimi almış olmanın bakımda etik tutumu iyileştirdiğini göstermektedir. Borhani ve ark., hemşirelerde etik duyarlılığın etik eğitimleri sayesinde kazanılabileceğini ve etik tutuma sahip olmanın bakım kalitesini artırabileceğini savunmuştur.²⁷ Ertuğ ve ark.nın yapmış oldukları çalışmada, etik eğitimi alan hemşirelerin etik duyarlılığının, etik eğitim almayan hemşirelere göre daha yüksek olduğunu ve buna paralel olarak etik duyarlılığa sahip olunması için etik eğitimin gerekliliğini vurgulamıştır.²⁸ Yılmaz ve ark.nın çalışmasında ise hemşirelik etiği ile ilgili eğitim almanın etik duyarlılığa olumlu bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.²⁹ Kahrıman ve Yeşilçiçek Çalık'ın çalışmasında da daha önce etik konulu eğitim alan hemşirelerin etik duyarlılıklarının eğitim almayan hemşirelere oranla daha düşük olduğu görülmektedir.¹⁶ Cerrahi servisler hemşirelerin aktif bir şekilde etik karar verme sürecine dâhil olduğu, etik sorunların ve ikilemlerin sıklıkla yaşandığı bölümlerdir. Cerrahi hemşirelerinin etik tutuma sahip olarak bakım vermesi son derece önemlidir.^{30,31} Cerrahi alanlarda etik sorunlar ve ikilemleri etkin bir şekilde yönetebilmek ve nitelikli bir hemşirelik bakımı sunabilmek için cerrahi hemşirelerinin etik duyarlılığa sahip olması gerekmektedir. Literatür ve bu çalışmanın bulgularına bakıldığında etik konulu eğitim almanın pozitif etik tutum oluşturmada etkili olduğu ve hemşirelik bakımında etik tutumun önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu doğrultuda, cerrahi hemşirelerine lisans ve lisansüstü hemşirelik eğitim programlarında ve çalışılan sağlık kurumlarında etik konulu eğitimlerin planlanması yoluyla etik duyarlılığın kazandırılabilmesi düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarına bakıldığında cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine yönelik tutumları ve etik tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunduğu görülmekle birlikte hemşirelerin sahip olduğu etik tutumlarının bakım verici rollerine ilişkin tutumlarını artırdığı yönündedir. LaSala ve Bjarnason, hemşirelerin kaliteli hemşirelik bakımı sunabilmesinde etik tutumun önemli olduğunu belirtmektedir.³² Uruf çalışmasında, cerrahi hemşirele-

rinin orta düzeyde etik duyarlılığa sahip olduğunu bildirmektedir.³⁰ Literatürde çalışma bulgularımıza benzer şekilde Dalcalı ve Şendir'in çalışmasında, hemşirelerin yüksek etik duyarlılığa sahip olduğu bulunmuştur.³³ Cerrahi birimlerin iş yükünün ve stresin daha fazla algılandığı, hasta sirkülasyonunun fazla olduğu, hızlı tanı ve tedavi gerektiren birimler olması nedeniyle cerrahi hemşireleri çalıştıkları ortamda etik sorunlarla sık karşılaşmaktadır.³¹ Cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin etik duyarlılığa sahip olması, etik ilkeler doğrultusunda kaliteli bakımın uygulanmasına fayda sağlamaktadır. Bu nedenle etik tutuma sahip olmak, profesyonel anlamda bakım verici rollere sahip cerrahi hemşireler için son derece önem taşımaktadır.^{8,30}

SONUÇ

Bu çalışma sonuçlarına göre cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve hemşirelik bakımındaki etik tutumlarının olumlu yönde olduğu belirlendi. Hemşirelik bakımda yüksek etik tutuma sahip olan cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu görüldü. Cinsiyet ve daha önce etik konulu eğitim alma durumunun cerrahi hemşirelerin bakım verici rollerine ve etik konularına ilişkin tutumlarını etkilediği belirlendi. Çalışma sonuçları doğrultusunda, etik tutum ve duyarlılığa sahip cerrahi hemşirelerinin sunacağı hemşirelik bakımının mesleki profesyonelleşmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin davranışlarının geliştirilmesi amacıyla güncel,

kapsamlı ve sürekli eğitim programlarının oluşturulması gerekmektedir. Cerrahi hemşirelerinin bakım verici rollerinin ve etik tutumlarının iyileştirilmesi için bu konudaki eğitim programlarına yönelmeleri hususunda motive edilmesi, lisans ve lisansüstü hemşirelik eğitim programlarında etik konulu eğitimlerin hemşirelik uygulamalarına yansıtılarak desteklenmesi önerilmekle birlikte hemşirelerin etik tutumlarının bakım verici rollerine ilişkin tutumları üzerine etkisine yönelik daha büyük ölçekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Elif Gezginci, Melike Kızılkaya, Sonay Gökteş; **Tasarım:** Elif Gezginci, Melike Kızılkaya; **Denetleme/Danışmanlık:** Elif Gezginci, Sonay Gökteş; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Melike Kızılkaya; **Analiz ve/veya Yorum:** Elif Gezginci, Melike Kızılkaya; **Kaynak Taraması:** Melike Kızılkaya; **Makalenin Yazımı:** Elif Gezginci, Melike Kızılkaya; **Eleştirel İnceleme:** Elif Gezginci, Sonay Gökteş; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Elif Gezginci, Melike Kızılkaya; **Malzemeler:** Melike Kızılkaya.

KAYNAKLAR

- Şenay G. Bakım kavramı ışığında hemşirelik bakımı ve etkileyen faktörler [Nursing care in the light of care concept and affecting factors]. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;10(2):129-34.
- Rajabpour S, Rayyani M, Mangolian Shahrbabaki P. The relationship between Iranian patients' perception of holistic care and satisfaction with nursing care. *BMC Nurs*. 2019;18:48. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Yılmaz DU, Dilemek H, Yılmaz D, Korhan EA, Çelik E, Rastgel H. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler [Attitudes and related factors for nurses in caregiving roles]. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2017;10:83-100. [Crossref]
- Karadaş A, Kaynak S, Duran S, Ergün S. Hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin değerlendirilmesi: Balıkesir örneği [Evaluation of nurses'professionalism leves: sample of Balıkesir]. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3):74-80. [Link]
- Saldıroğlu E, Türk Güleğün. Hemşirelik Yeterliliğini Holistik Değerlendirme Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği [Validity and reliability of the holistic nursing competence scale]. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2021;8(1):43-50. [Crossref]
- Merrick E, Duffield C, Baldwin R, Fry M. Nursing in general practice: organizational possibilities for decision latitude, created skill, social support and identity derived from role. *J Adv Nurs*. 2012;68(3):614-24. [Crossref] [PubMed]
- Koçak C, Albayrak SA, Duman NB. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Developing an attitude scale for nurses in caregiving roles: validity and reliability tests]. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2014;11(3):16-21. [Link]
- Tosun H. Sağlık bakım uygulamalarında etik duyarlılık [Ethical sensitivity in health care practices]. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*. 2021;3(1):101-4. [Crossref]
- Özçiftçi S. Hemşirelik bakımında etik tutum ölçeği geliştirme [Yüksek lisans tezi]. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi; 2020. [Erişim Tarihi: 05.06.2021] [Link]
- Kim K, Han Y, Kim JS. Korean nurses' ethical dilemmas, professional values and professional quality of life. *Nurs Ethics*. 2015;22(4):467-78. [Crossref] [PubMed]
- Karayurt Ö, Ursavaş FE, İşeri Ö. Hemşirelerin bireyselleştirilmiş bakım verme durumlarının ve görüşlerinin incelenmesi [Examination of the status of nurses to provide individualized care and their opinions]. *ACU Sağlık Bil Derg*. 2018;9(2):163-9. [Crossref]
- Altınbaş Y, Derya İE. Hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve bireyselleştirilmiş bakım algıları [Nurses' attitudes towards caregiver roles and perceptions of individualized care]. *STED*. 2020;29(4):246-54. [Crossref]
- Poorchangizi B, Farokhzadian J, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Borhani F. The importance of professional values from clinical nurses' perspective in hospitals of a medical university in Iran. *BMC Med Ethics*. 2017;18(1):20. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve profesyonel değerleri [Nursing students' individual and professional values]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15(1):18-26. [Link]
- Kalı SD. Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi; 2019. [Erişim Tarihi: 11.07.2021] [Link]
- Kahriman İ, Yeşilçiçek Çalık K. Klinik hemşirelerin etik duyarlılığı [Ethical sensitivity of clinical nurses]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;6(3):111-21. [Link]
- Asare P, Ansah EW, Sambah F. Ethics in healthcare: Knowledge, attitude and practices of nurses in the Cape Coast Metropolis of Ghana. *PLoS one*. 2022;17(2):e0263557. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Temiz Z, Öztürk D, Ünver S, Tohumat G, Akyolcu N, Kanan N, et al. Cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin etik duyarlıklarının belirlenmesi [Determining ethical sensitivity of nurses employed in surgical units]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;20(2):83-9. [Link]
- Gürdoğan EP, Aksoy B, Kınıcı E. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyleri ve mesleki değerler ile ilişkisi [Ethical awareness of nursing students, and their relationship with professional values]. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2018;5(3):147-54. [Link]
- Bulut TY, Aydın M, Avcı İA. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi [Evaluation of intensive care nurse's attitudes regarding the role of care governors in terms of some variables]. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2022;7(1):217-28. [Crossref]
- Kul Y. Pediatri ünitelerinde çalışan hemşirelerin yaşam kalitesi ile bakım verici rolleri arasındaki ilişki [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Medipol Üniversitesi; 2021. [Erişim Tarihi: 02.01.2022] [Link]
- Kahraman H, Ceyhan Ö. Öğrenci gözünden: hemşireliğin bakım verici rolü [From the student's perspective: The caring role of nursing]. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2022;5(1):60-6. [Crossref]
- Akçoban S, Güngör S. Yoğun bakım hemşirelerinin bakım verici rollerine ilişkin tutumları ve iş doyumları [Attitudes and job satisfaction of intensive care nurses regarding their caregiver roles]. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*. 2022;13(47):332-42. [Crossref]
- Kaplan E, Aktaş MC, Kaya H. COVID-19 pandemi korkusu ile hemşirelerin bakım verici rolüne ilişkin tutumları arasındaki ilişki [The relationship between fear of the COVID-19 pandemic and nurses' attitudes to the caregiver role]. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*. 2021;3(3):135-40. [Crossref]
- Arslan S, Taylan S, Gözüyeşil E. Hemşirelerin çalışma ortamı yaşam kaliteleri ve etik duyarlılıkları [Quality of work life and ethical sensitivity of nurses]. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2017;2(2):21-6. [Link]
- Özşaker E, Daştı D, Kurcan Ç, Özdemir N, Yavuz Van Giersbergen M. Cerrahi hemşirelerinin iş doyumları ve etkileyen faktörler [The job satisfactions of surgical nurses and the affective factors]. *OTSBD*. 2020;5(1):81-92. [Crossref]
- Borhani F, Abbaszadeh A, Mohsenpour M. Nursing students' understanding of factors influencing ethical sensitivity: A qualitative study. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2013;18(4):310-5. [PubMed] [PMC]
- Ertuğ N, Aktaş D, Faydalı S, Yalçın O. Ethical sensitivity and related factors of nurses working in the hospital settings. *Acta Bioethica*. 2014;20(2):265-72. [Crossref]
- Yılmaz D, Düzgün F, Yılmaz DU, Korhan EA, Dikmen Y. Dahili kliniklerde görev yapan hemşirelerin etik duyarlıklarının ve etkileyen faktörlerin incelenmesi: üniversite hastanesi örneği [Examination of ethical sensitivity and related factors of nurses in internal clinics: an example of university hospital]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2018;11(2):157-63. [Link]

30. Uruf S. Cerrahi hemşirelerinin etik (ahlaki) duyarlılığının belirlenmesi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2022. [Erişim Tarihi: 13.11.2022] [\[Link\]](#)
31. Basar Z, Cilingir D. Evaluating ethical sensitivity in surgical intensive care nurses. Nurs Ethics. 2019;26(7-8):2384-97. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
32. LaSala CA, Bjarnason D. Creating workplace environments that support moral courage. OJIN. 2010;15(3):1-8. [\[Link\]](#)
33. Dalcalı BK, Şendir M. Hemşirelerin kişisel değerleri ile etik duyarlılıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi [Determining the relationship between nurses' personal values and their ethical sensitivity]. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2016;24(1):1-9. [\[Link\]](#)